

правового та соціального досвіду між різними поколіннями суб'єктів правової культури, або функція спадкоємності правової культури; функція виховання нової правової культури особистості.

Отже, загальнолюдська правова культура вища за її різновиди в тому розумінні, що об'єднує їх в єдине ціле, сприяє досягненню регулятивного взаєморозуміння у світі. Водночас кожен з типів правової культури є самоцінним, унікальним. Ось чому світова та вітчизняна правова культура перебувають у відносинах не жорсткого підпорядкування, а діалогу. Подальший розвиток культурно-правових цінностей, їх оптимальний вплив на правове життя суспільства та особи можливі лише за умов оволодіння знаннями про суть правової культури, історію її становлення й осмислення.

1. *Дмитрієнко І.В.* Українська правова культура: поняття, стан дослідження // Право і безпека. Науковий журнал. – 2006. – Т.5. – № 4. – С. 19–24; 2. *Абрамова Н.Т.* Целостность и управление. – М.: Юристъ, 2006. – 149 с.; *Азудов В.В.* Место и функция «структуры» в системе категорий материалистической диалектики. – М., 1989. – С. 241. 3. *Дмитрієнко Ю.М.* Правова природа традиційних і нетрадиційних сучасних суспільств у контексті девіантної правосвідомості // Актуальні проблеми держави і права. Вип.15. – Одеса, 2002. – С. 158–166.

В. В. СЕНЧУК

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Исследуются проблемы демократического государства как предмета анализа современной теории государства и права. Обосновывается положение, что демократическое государство характеризуется целым рядом специфических институциональных характеристик, которые могут быть положены в основу его доктринального теоретико-правового определения.

The article investigates the problems in research of democratic state as a special subject of the modern theory of the state and law are investigated. It is proved, that the democratic state is characterized by a concrete specific institutional characteristics, which can be fixed in a basic definition of democratic state. The author analyses these characteristics, proves their relevance and systematic interdependence.

У сучасних дослідженнях у галузі теорії держави і права дедалі частіше виділяється такий специфічний тип держави, як демократична держава. Звісно, це не позбавляє її інших визначальних характеристик держави, оскільки щодо неї залишається цілком справедливим доктринальне визначення держави як «територіальної організації політичної влади, що існує на певній соціальній базі, виступає як офіційний представник усього суспільства і забезпечує з допомогою спеціального апарату реалізацію своєї політики»¹. Водночас демократична держава має низку особливостей, що дають змогу вивчати її як відносно самостійне

© СЕНЧУК Володимир Васильович – здобувач Національного університету «Острозька Академія»

правове явище, якому притаманні характерні властивості, чітко визначена інституціональна основа, а також невід'ємні від поняття демократії конституційно-правові ознаки. Водночас варто відзначити, що досі предикат «демократична» щодо поняття «держава» часто сприймається у суто політичній площині: або як одна з властивостей політичного ладу, або політичної системи суспільства. Не заперечуючи проти цього положення, необхідно наголосити, що повністю вилучати поняття «демократична держава» зі сфери теоретико-правового і конституційно-правового аналізу неправильно. З огляду на це аналіз поняття «демократична держава» з позицій сучасної теорії держави і права видається актуальним і одночасно важливим завданням для юридичної науки.

Про необхідність вивчення цього типу держав писав ще Л. Дюгі, виділяючи цілу групу правових теорій, які він умовно окреслив поняттям «демократичних доктрин». Спільним для них є те, що всі вони виходять з розуміння демократичної держави як специфічної політичної організації публічної влади, джерелом якої є колективна воля суспільства, яка спрямовується на досягнення колективно значущих цілей². Також слід звернути увагу на той факт, що на рівні загальної теорії права, а також у галузевих юридичних науках (конституційне право, адміністративне право, муніципальне право) предметом дослідження часто стають конкретні правові інститути демократії (пряме народовладдя, інститут виборів, інститут місцевого самоврядування тощо). Тому, погоджуючись з тим, що інститути демократії можуть і повинні ставати предметом юридичних досліджень, не можна заперечувати справедливості цього положення й щодо демократичної держави в цілому. В цьому сенсі не можна не погодитися з думкою О. Скрипника про те, що демократична держава є цілком самостійним явищем і особливим предметом теоретико-правового дослідження, який не може бути редукований просто до характеристики тих чи інших демократичних інститутів³.

Теоретико-правові проблеми аналізу демократичної держави порушувалися у працях піднімалися в роботах таких авторів, як: К. Бабенко, О. Батанов, С. Бобровник, І. Гладуник, В. Горбатенко, Р. Гринюк, А. Заєць, А. Колодій, І. Кресіна, В. Лемак, В. Медведчук, Г. Мурашин, Н. Оніщенко, М. Панов, О. Петришин, В. Погорілко, В. Селіванов, О. Скакун, В. Цветков, М. Цвік, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, О. Ющик. Проте й досі залишаються відкритими чимало питань: що повинно охоплювати правове визначення демократії, якими є правові ознаки демократії і чи може в умовах конституційного розвитку право служити головним стимулом трансформації демократичних інститутів.

На теоретико-правовому рівні визначення поняття демократичної держави пов'язано з декількома проблемами. По-перше, на відміну від суто політологічних досліджень, які формують феномен демократії в цілому, для теорії держави і права предметом інтересу виступають не всі можливі появи демократії, а виключно державні форми організації демократичних інститутів, які в своїй сукупності утворюють демократичну державу. У зв'язку з чим постає проблема визначення певного «необхідного мінімуму» тих інститутів, які дають змогу утвердитися демократичній державі й поступово набути розвинених форм. З цією проблемою тісно пов'язане інше питання щодо співвідношення демократичної держави і демократичного політичного режиму. Справа у тому, що політичну науку демократія цікавить як певний режим. Мається на увазі певна сукупність методів, засобів і способів правління, яка застосовується тією чи іншою державою⁴. Не заперечуючи правомірності та плідності такого підходу до вивчення демократії, за-

значимо, що для теорії держави і права як однієї з фундаментальних юридичних наук демократична держава становить інтерес насамперед як інституціональна конструкція, а також як система врегульованих правом процесів і процедур. Звісно, юридична наука не ставить за мету дослідити всі без винятку політичні процеси і процедури, а обмежується лише тими з них, які є предметом правового регулювання. В цьому плані теоретико-правове дослідження демократичної держави передбачає насамперед визначення необхідних інститутів, які властиві загальній системі організації і функціонування державної влади в демократичній державі. Більше того, сама демократична держава постає для теорії держави і права як така організація публічної влади з усіма універсальними ознаками держави, якій притаманні характерні лише для неї правові інститути, що визначають основи та параметри її взаємодії з суспільством і громадянином.

По-друге, важливу роль у функціонуванні демократичної держави відіграє право. Зрозуміло, що саме під цим кутом зору юридична наука вивчає демократичну державу. Тому, даючи визначення поняття демократичної держави, необхідно виділити насамперед її правову “іпостась”, точніше, всі ті відносини, які виникають у процесі розвитку держави та її взаємодії з суспільством і громадянином і є предметом конституційно-правового регулювання. Ми свідомо вжили поняття «конституційно-правове регулювання», оскільки демократизм держави часто розглядається як одна з властивостей конституційного ладу⁵. Це є цілком виправданим, оскільки сам конституційний лад характеризується як «цілісна система соціально-правових відносин та інститутів, які підпорядковані безумовним моральним і конституційним вимогам»⁶. Водночас слід зазначити, що важлива роль конституції в функціонуванні демократичної держави випливає із визначення самої конституції. Так, на думку В. Шаповала, конституція – «це єдиний нормативно-правовий акт найвищої юридичної сили, який регламентує окремі сторони суспільного буття, насамперед у зв'язку з організацією і здійсненням державної влади; встановлює засади державного ладу, а також порядок формування, організації і діяльності ключових ланок державного механізму – вищих органів держави; визначає принципи територіальної організації держави; фіксує основи правових статусів людини і громадянина, її юридично виражених взаємовідносин із державою»⁷. Отже, якщо прийняти це визначення за вихідне в процесі теоретико-методологічного аналізу конституції, то стає очевидним, що саме на зазначеному рівні закладаються такі важливі характеристики демократичної держави, як: характер організації і здійснення державної влади, засади державного ладу, основи правового статусу людини і громадянина, механізми взаємодії держави і громадянина. Тому, досліджуючи феномен демократичної держави з позицій юридичної науки, необхідно наголосити, що в даному випадку йдеться про публічну владу тією мірою, якого вона є предметом конституційно-правового регулювання, адже саме в конституції та органічних законах встановлюються основні характеристики, ознаки та інститути демократичної держави.

Отже, спираючись на Конституцію України та закріплені в ній норми і принципи, можна зробити висновок, що демократизм Української держави включає наступні аспекти: а) визнання народу єдиним джерелом влади і носієм суверенітету (стаття 5); б) гарантування Українською державою прав і свобод людини і громадянина, серед яких важливе місце посідають політичні права й свободи людини і громадянина (докладний аналіз політичних прав людини і громадянина, які гарантує демократична держава дає О. Пушкіна⁸); в) забезпечення поділу дер-

жавної влади; г) визначення конституційних гарантій місцевого самоврядування (стаття 7); д) визнання принципу політичного економічного та ідеологічного плюралізму як однієї з основ конституційного ладу України (стаття 15).

Отже, демократична держава є однією з форм організації публічної влади і в цьому плані вона має всі ті ознаки, які визначають державу як таку. Серед таких невід'ємних ознак держави прийнято називати наступні: нерозривний зв'язок держави і права, наявність публічної влади, державний суверенітет, територія, державний апарат та засоби його утримання⁹. Поряд з переліченими ознаками вирізняють специфічні, властиві лише демократичній державі характеристики. Насамперед це те, що демократична держава завжди конститується як виражена суверенної волі громадян. Щоправда, як вказував Г. Еллінек, тут існує певна відмінність між античною і сучасною демократичною державою, оскільки для останньої право участі громадян у здійсненні державної влади сприймається не лише як універсальне, але й як невід'ємне право людини, що випливає з самої людської природи¹⁰. Не зупиняючись на аналізі різних історичних форм демократичної держави, вкажемо лише на те, що у сучасній теорії держави і права, а також у науці конституційного права принцип народного суверенітету, який визнає народ єдиним носієм суверенітету, вважається базисним для існування і функціонування демократичної держави. Зміст цього принципу вказує на те, що демократична держава конститується як своєрідний інструмент забезпечення народного суверенітету, що завдяки системі органів державної влади та правових інститутів гарантує постійне представництво інтересів народу та ефективну політичну участь, а також діє з метою забезпечення суспільних потреб та досягнення суспільно значущих цілей. Народний суверенітет не може розглядатися поза питаннями реалізації народовладдя. Зокрема, як відзначає Ж. Пустовіт, народний суверенітет тісно пов'язаний з інститутами народовладдя і завдяки ним реалізується на практиці¹¹. Це ж положення аргументує і Н. Заяць, доводячи, що суверенітет народу в демократичній державі дістає відображення у тому, що саме йому належить установча, оформлена через Конституцію, влада в державі¹². Одним з проявів народного суверенітету є забезпечення участі народу у управлінні державними справами. Причому, на думку О. Скрипнюка, ця участь реалізується завдяки цілій системі правових інститутів, яка далеко не обмежується інститутами прямої демократії¹³.

Усі ці інститути визначаються як у конституції, так і на рівні державних законів. Більше того, вони дають змогу громадянам брати безпосередню участь у діяльності органів державної влади, здійснювати контроль над цією діяльністю. В цьому сенсі правова інституціоналізація демократичної держави завжди пов'язана зі створенням механізмів двохстороннього зв'язку та взаємного контролю, коли не лише держава має право визначати правомірність чи неправомірність поведінки особи, але й сама особа (індивідуально або разом з іншими особами) може контролювати діяльність органів державної влади та їх посадових осіб. У цьому плані можна згадати бодай інститут звернень громадян, який закріплюється статтею 40 Конституції України і регулюється Законом України «Про звернення громадян», стаття 4 якого встановлює, що до рішень, дій (бездіяльності), які можуть бути оскаржені, належать такі у сфері управлінської діяльності, внаслідок яких: порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян); створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод; незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки

або його незаконно притягнуто до відповідальності. Тобто всі без винятку громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Виходячи з фундаментального для демократичної держави положення, що вона виступає засобом забезпечення та одночасно реалізацією народного суверенітету, можна зробити висновок: демократична держава знаходиться у специфічному зв'язку із суспільством, з одного боку, і з людиною (громадянином) – з іншого. Особливість зв'язку демократичної держави з суспільством полягає в тому, що жоден з цих елементів не прагне поглинути інший, оскільки «одержавлене суспільство» вже не може розглядатись як носій суверенітету з тієї причини, що над ним повністю домінує держава та її влада, яка реалізується через систему органів державної влади. Причому ці органи державної влади залежать виключно від вищих органів самої ж держави і не мають жодних обов'язків перед суспільством. Водночас і суспільство не може повністю поглинути державу, оскільки тоді воно позбудеться того інструменту, яким є публічна політична влада і завдяки якому можуть забезпечуватися завдання регулювання суспільних відносин і забезпечення суспільних потреб.

Тому, визначаючи демократичну державу, часто вказують, що поряд з нею завжди повинно існувати не просто суспільство, а такий його різновид, як громадянське суспільство, яке «в особі самодіяльних асоціацій людей, покликаних виражати та захищати групові та індивідуальні інтереси і права, завжди вступає в особливі стосунки з державою»¹⁴. Останнім часом проблематика громадянського суспільства дедалі активніше досліджується провідними вітчизняними теоретиками права. В цьому плані можна згадати праці О. Скрипнюка, О. Петришина, М. Панова та інших. Зокрема, О. Петришин обґрунтовує наступне визначення громадянського суспільства: «це сукупність добровільно сформованих громадських інститутів, що діють на самоврядних засадах у межах конституції та законів, за посередництвом яких індивіди реалізують свої основні природні права і свободи»¹⁵.

Але, не вдаючись зараз до аналізу проблеми співвідношення демократичної держави і громадянського суспільства, доцільно звернути увагу на ще один із зазначених нами вище аспектів. Мається на увазі те, що заснована на принципі народного суверенітету, демократична держава вступає в особливі відносини не тільки із суспільством у цілому, але й з окремою людиною. Адже, подібно до того, як народ виступає носієм суверенітету, кожна людина виступає носієм невід'ємних прав і свобод. Більше того, інструментальний характер демократичної держави означає, що в своїх діях вона повинна керуватися потребами та інтересами людини. В цьому плані ознакою демократичної держави є забезпечення пріоритету прав людини і громадянина, а також гарантування реальності цих прав. Як пише О. Лукаш, практична реалізація принципу пріоритету прав людини і громадянина в діяльності демократичної держави забезпечується, з одного боку, завдяки чіткому конституційному визначенню самих прав людини, а з іншого – через встановлення імперативних вимог щодо самих органів державної вла-

ди, чия діяльність повинна спрямовуватись на гарантування, забезпечення та захист прав людини¹⁶. Причому йдеться не лише про політичні права людини, які зв'язані з реалізацією принципу народного суверенітету (цей аспект всебічно аргументує Т. Шаповал¹⁷), а про всю систему прав і свобод людини і громадянина, оскільки контрагентом демократичної держави є саме такий індивід, який є носієм конституційно визначених і невідчужуваних прав, свобод та обов'язків.

Утім базисний для демократичної держави принцип народного суверенітету вказує принаймні на ще одну її необхідну ознаку. Як було зазначено вище, він не лише встановлює певне джерело державної влади (цим джерелом є народ) та накладає заборону на її узурпацію, але визначає загальні параметри взаємодії держави і суспільства. Дійсно, будь-яка держава не може існувати без суспільства. Однак, погоджуючись з цим положенням, не можна не визнати й того, що для кожної держави притаманний власний тип співвідношення із суспільством. В цьому плані, на думку багатьох сучасних дослідників, специфічною ознакою демократичної держави є те, що вона являє собою таку «систему управління, за якої влада відповідає перед громадянами за свої дії, а громадяни реалізують свої інтереси через конкуренцію та взаємодію виборних представників»¹⁸. Це означає, що між демократичною державою і громадянином встановлюються відносини взаємної відповідальності, коли держава відповідальна за свої дії та рішення, а громадянин відповідальним перед державою в частині дотримання конституції та законів. Фактично це положення закріплюється на конституційному рівні як принцип законності, який передбачає неухильне дотримання законів держави всіма без винятку суб'єктами правовідносин.

Отже, демократична держава – це специфічна форма організації публічної влади, яка характеризується конституційно закріпленою системою інститутів, що гарантують верховенство суверенної волі народу, взаємодіє із суспільством на засадах правових принципів, які забезпечують політичну владу від узурпації з будь-якого боку, забезпечують постійне представництво інтересів громадян, а також реальний захист прав і свобод людини і громадянина. Спираючись на запропоновану дефініцію, можна зробити низку важливих висновків і щодо ознак демократичної держави. По-перше, демократична держава, якою вона постає в сфері досліджень сучасної теорії держави і права, – це завжди конституційна держава, в якій гарантовано конституціоналізм як одну з основних характеристик державного ладу. В даному випадку поняттям конституціоналізм ми описуємо особливу систему конституційно-правових відносин, що має свої властивості та характерні ознаки¹⁹. Для юридичної науки це дає змогу встановити чіткої і безпосередній зв'язок між демократичною державою і тими інститутами, які встановлюються на конституційному рівні й відображають способи організації, формування і функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування. Внаслідок чого стає можливим проведення об'єктивного інституціонального аналізу держави з винесенням обґрунтованого висновку щодо її належності або неналежності до групи демократичних держав. По-друге, демократична держава формується і розвивається як засіб та інструмент забезпечення народного суверенітету з метою реалізації суспільно значущих завдань, гарантування законних інтересів усіх членів суспільства, які розглядаються як носії невід'ємних прав і свобод, що визначені конституцією і не можуть бути порушені ані державою в особі органів державної влади, їх службових та посадових осіб, ані іншими членами суспільства. Таким чином, суто формальне визначення демократичної дер-

жави як «держави, в якій править народ», розкриває свій зміст через принцип народного суверенітету і систему правових інститутів, які забезпечують реалізацію влади народом. По-третє, існування демократичної держави пов'язано з розвитком характерного лише для неї типу відносин із суспільством, які визначаються такими властивостями, як: взаємна відповідальність держави та громадян, спрямованість державної діяльності на забезпечення прав і свобод людини і громадянина, гарантована конституцією і законами держави участь громадян у процесі державного управління, можливість здійснення з боку суспільства контролю за діями органів державної влади, встановлення інституціональних запобіжників щодо можливості узурпації державної влади, порушення прав людини, відчуження права народу визначати і змінювати конституційний лад у державі.

Наразі було обґрунтовано лише загальне визначення демократичної держави та її основних ознак, як вони досліджуються у сучасній теорії держави і права. Але, на нашу думку, досі існує об'єктивна потреба у продовженні досліджень в зазначеному напрямі, що дасть змогу завершити формування відносно самостійного напрямку юридичних досліджень, який має своїм предметом демократичну державу та її інститути. Це означає, що окреслена проблематика має теоретичну перспективу, а отже, й становитиме інтерес для теоретико-правових досліджень.

1. *Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів* / За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х., 2009. – С. 77–78. 2. *Дюгі Л. Конституційне право: Загальна теорія держави* / Передмова Ю. М. Оборотова. – Одеса, 2005. – С. 34. 3. *Скрипнюк О. В. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика)*. – К., 2006. – С. 123–125. 4. *Политология для юристов* / Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. – М., 1999. – С. 209. 5. *Совиця О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України: Навчальний посібник*. – К., 2007. – С. 82. 6. *Конституційне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів* / За ред. В. П. Колісника, Ю. Г. Барабаша. – Х., 2008. – С. 59. 7. *Шаповал В. М. Сучасні характеристики конституції як Основного Закону держави* // *Право України*. – 2008. – № 10. – С. 4. 8. *Пушкіна О. В. Система прав і свобод людини та громадянина в Україні: теоретичні і практичні аспекти забезпечення*. – К., 2006. – С. 133–174. 9. *Теория государства и права: Учебник для вузов* / Отв. ред. В. Д. Перевалов. – М., 2006. – С. 44–47. 10. *Еллинек Г. Общее учение о государстве*. – СПб., 2004. – С. 685. 11. *Пустовіт Ж. М. Концепція суверенітету народу в конституції України* // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2008. – № 4. – С. 15. 12. *Заяць Н. Суверенітет: трансформація змісту* // *Право України*. – 2008. – № 2. – С. 20. 13. *Скрипнюк О. В. Забезпечення участі народу у формуванні органів державної влади як фактор функціонування демократичної системи державного управління* // *Право України*. – 2006. – № 6. – С. 3–4. 14. *Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики*. – К., 2000. – С. 396. 15. *Петришин О. Громадянське суспільство – підґрунтя формування правової держави в Україні* // *Вісник Академії правових наук України*. – 2003. – № 2–3. – С. 149. 16. *Лукаш О. Л. Принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина в діяльності органів державної влади України* // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2007. – № 12. – С. 90. 17. *Шаповал Т. Народний суверенітет та політичні права і свободи (питання співвідношення)* // *Право України*. – 2008. – № 2. – С. 9–13. 18. *Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми*

взаємодії: Монографія / За ред. І. О. Кресіної. – К., 2007. – С. 166. 19. Словська І. Є. Поняття конституціоналізму // Держава і право: Збірник наукових праць. – К.: 2002. – Вип.. 18. – С. 151.

А. Є. КРАКОВСЬКА

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ В СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Автор статті определяет основные теоретико-методологические подходы в анализе понятия функций государства с позиций теории государства и права в аспекте обоснования роли социальной функции. В статье обосновывается авторское определение системы функций государства, а также понятия «социальная функция», выделены основные проблемы, возникающие с реализацией социальной функции государства.

The author defines the basic theoretical and methodological approaches in the analysis of concept of the state functions from positions of the theory of the state and law in aspect of a substantiation a role of social function. The article contains the author's definition of system of the state functions, and the concept «social function», it presents the analysis of the basic problems which arise while realization of social function of the state.

Розвиток теорії держави і права як фундаментальної юридичної науки передбачає змістовний аналіз проблем організації і функціонування сучасних держав, які виходять на перший план в контексті тих змін, що відбуваються у сфері державної діяльності, тих цілей і завдань, які ставить перед собою сучасна держава. Традиційно до групи таких фундаментальних проблем, які практично завжди поставали перед науковцями в процесі аналізу таких явищ, як держава і державність (починаючи від античної доби і закінчуючи сучасними теоріями держави і права), належать питання про дослідження функцій держави, а також тих інститутів і механізмів, завдяки яким ці функції реалізуються. Визначний теоретик права, як Г. Еллінек, у своїй праці «Загальне вчення про державу» писав, що вивчення функцій держави є одним з найважливіших елементів у побудові загального і цілісного вчення про державу. При цьому він категорично заперечував теоретико-методологічні спроби витлумачити поняття функцій держави по аналогії з галузями управління: «розподіл п'яти великих галузей управління – іноземні справи, військові, внутрішні, фінанси та юстиція – означає ті завдання, які поставила собі держава, а не її функції»¹. Дійсно, як доводив Г. Еллінек, функції держави відображають основні напрями її діяльності, й саме від них залежить те, яким чином та як діятимуть конкретні органи державної влади, які цілі вони переслідуватимуть і якими будуть пріоритети їхньої діяльності. Так само про значущість проблеми визначення та класифікації функцій держави писали й інші юристи. В цьому плані можна назвати як імена видатних зарубіжних теоретиків права (Л. Дюгі, Р. Ієрінг, Г. Радбрух, Р. Штаммлер), так і представників вітчизняної юридичної науки кінця ХІХ – початку ХХ ст. (П. Лодій, М. Ренненкамф, М. Палієнко, Б. Кістяківський, Ф. Тарановський). Причому, навіть заперечуючи ті чи інші

© КРАКОВСЬКА Анжеліка Євгенівна – здобувач Донецького національного університету